

som framgår av hans kritik av den amerikanske teologen George Lindbeck, är hans syn på den nutida västerländska kulturens djupa rötter i kristet språk och textpraktik, som han menar är så djupa att det i princip är omöjligt ”att dra *tillräckligt* tydliga gränser mellan en sekulär och en kristen kultur” (s. 63). Men är inte detta att reducera, eller nivellera, både det som karakteriserar västerländsk sekulärkultur, å ena sidan, och kristen tro, å den andra?

I sitt bidrag om teologisk kunskap, förnuft och uppenbarelse (kap. 4) betonar Elena Namli förnuftets begränsning i en koncis översikt av bl. a. Tertullianus, Augustinus, Immanuel Kant, Paul Tillich, Bridget Gillfillan Upton och Gianni Vattimo. Även Namli ställer den återkommande frågan ”om man kan ha en kristen tro utan att helt och hållet acceptera det som av kyrkan betraktas som uppenbarad kunskap om Gud och människan” (s. 71). I kapitel 5 ger Philip Geister en gedigen historisk presentation av gudsbegreppet följd av en kort nutidsorienterad analys av klassiska frågeställningar om Guds namn, egenskaper och existens, där den ”historiska och topografiska grunden för gudserfarenheten” stimulerar, snarare än utesluter, filosofisk och teologisk reflektion: ”En Gud som är god kan inte samtidigt vara ond” (s. 112).

I Thomas Ekstrands uppsats om Treenigheten (kap. 6) möter en bred framställning med hänsyn tagen till såväl nytestamentliga som dogmhistoriska perspektiv. ”[T]ydliga triadiska formuleringar” redan hos Paulus lyfts fram (Gal. 4:4-7), och den paulinska brevsamlingen sägs erbjuda ”en startpunkt för den senare utvecklingen av en fullfjädrad treenighetslära” (s. 124). Ekstrand hänvisar här också till vad Christoph Schwöbel beskrivit som en *proto-trinitarisk djupstruktur* redan i Nya Testamentet. Lägg till detta nya forskningsrön av bl a Richard Bauckham, som i likhet med Martin Hengel och andra vågat argumentera revolutionerande ”att den tidigaste kristologin också var den högsta kristologin” (*God Crucified: Monotheism and Christology in the New Testament*, Carlisle, UK: Paternoster Press, 1998, s. viii). Vad vi ser här är en som det verkar begynnande förändring av forskningsläget inom tidig lärobildning, med särskild hänvisning till tidig Kristustillbedjan, där Jesus redan under månaderna efter korsfästelsen och den förmodade uppståndelsen börjar inkluderas i Guds unika identitet. Här finns många nya rön som potentiellt kan klargöra det som Ekstrand kallar för ”två slags treenighetsläror i teologihistorien” – sådana som betonar *enheten* (särskilt i västerländsk teologi) mellan de tre personerna, och sådana som understryker *trefalden* (särskilt i östkyrkan) av personer i gudomen (s. 135).

I det följande diskuterar Katarina Westerlund antropologi och eskatologi, som bl.a. inkluderar några intressanta tankar om självet och kroppsligheten i väs-

terländsk tradition (kap. 7). Boken avslutas med fyra välskrivna uppsatser som innehåller såväl värdefulla teologihistoriska översikter som systematiska reflektioner: Ola Sigurdson om kristologi (kap. 8), Ann Heberlein om synd och frälsning (kap. 9), Arne Rasmusson om kyrka och samhälle (kap. 10) och Jayne Sve-nungsson om den heliga Anden (kap. 11).

Systematisk teologi – en introduktion speglar vad som just nu händer i ämnet vid svenska lärosäten. De teologiskt sinsemellan ganska olika bidragen kan med fördel läsas parallellt med en mer traditionell kristen läroframställning.

Tomas Bokedal

Michael S. Northcott: *A Moral Climate: The ethics of global warming* (Darton, Longman and Todd Ltd, London 2007) 336 s.

Michael S. Northcott är professor i etik vid University of Edinburgh och präst i den episkopala kyrkan i Skottland. I sin bok om klimatuppvärmningens moraliska aspekter förenar han dessa båda roller på ett både underhållande och övertygande sätt. Som etiker vågar han vara normativ, som när han t.ex. säger att ”Global warming is the earth's judgement on the global market empire, and on the heedless consumption it fosters”, och som präst drar han sig inte för att räkna upp naturvetenskapliga fakta för att motivera behovet av omvändelse. Lägg därtill rösten av en samhällskritiker, som med avstamp i bibliska berättelser söker svar på frågan vad vi måste göra: ”the Noah saga suggests that turning away from the ecologically destructive path on which humanity is headed requires humility and preparedness to change direction in response to the clear signs of impending danger.”

Med andra ord: boken är spännande läsning. Få andra i dagens offentliga rum kommer med så svidande och välartikulerad kritik av den nyliberala ekonomin. Och få kyrkliga förkunnare förankrar sitt budskap i något så allvarligt och aktuellt som den globala uppvärmningen. En brasklapp vill jag dock foga in: den nyliberala marknadsordningen presenteras som grunden till allt ont så många gånger att det till slut börjar kännas tjatigt.

Northcotts metod är att ta klimatfakta, samhällsvetenskapliga teorier (t.ex. Hannah Arendt, Stanley Hauerwas, Wendel Berry, Val Plumwood) och bibliska moralberättelser och låta dem samtala med varandra.

Hans huvudpåstående är att klimatförändringen är det yttersta symptomet på en orättvis social ordning, som västvärlden upprätthållit sedan kolonialtiden. Den pådrivande faktorn i denna ordning är enligt Northcott

den nyliberala ekonomin, som han menar grundar sig på en massiv kollektiv lögn om att när vi strävar efter ekonomisk tillväxt utan hinder, och när makten är koncentrerad i händerna på ekonomiska bolag, får jordens folk njuta av utveckling och fred.

För Northcott är den utlovade friheten och freden en chimär. Enligt honom är den nyliberala ekonomiska ordningen en tyrann lika sträng som den kommunistiska planekonomin. Och i tron på den nyliberala lögnen favoriserar nationalstaterna de multinationella bolagen framför medborgarna och miljön i sin lagstiftning och överläter därmed sin politiska makt.

Northcott understödjer sitt påstående med undersökningar som visar att ökningen av BNP inte ökat lyckan och välmåendet bland de industriella konsumenterna under de senaste 40 åren. Och för att visa att välfärden inte spridits till de fattigaste i världen, fast hindren för marknadsekonomin blivit färre, tar han fram statistik som visar att nettotransaktioner av välfärd från syd till nord har ökat markant under vårt årtusende.

Den moraliska grunden för denna slags globala imperialism är enligt Northcott den samma som till exempel i det romerska imperiet på Jesu tid. Grundsynden är stoltheten, hybrisen, tanken på människan som oberoende av Skaparen och i kontroll av det skapade. Därav följer enligt Northcott negligierandet av det relationella, som enligt honom är konstitutivt för människan. Vi blir oss själva i förhållande till andra människor och till den fysiska omgivning vi lever i. Glömmer vi det, glömmer vi den gudomliga, kosmologiskt förankrade rättviseordningen, och vår civilisation blir en civilisation som värdesätter lättja och girighet, oförstånd och orättvisa.

Northcott lyfter fram kärleken som det mest centrala i moralen. Kärleken överstiger de abstrakt teoretiska rättvisekraven (kritik mot John Rawls och Martha Nussbaum) och liberalismens negativa förståelse av frihet som frihet från skada. De svagas nöd, inte de starkas kapacitet, sätter standarden för kärlekens krav. Northcott jämför den kristna nattvarden med det romerska symposiet, där de rika åt först och tjänarna städade upp bland resterna. Till skillnad från detta skulle de kristna äta tillsammans, fattiga och rika sida vid sida. Northcott hävdar t.o.m. att Paulus inte gjorde någon skillnad mellan politik och religion: att som församling i en gemensam måltid tillsammans utgöra Kristi kropp var att manifestera en alternativ politisk ordning till kejsarens Rom.

Northcott ser i klimatförändringen en kritik av den moderna människans stressade livsstil – att vi på något årtionde har bränt upp miljontals år av solenergi är ett praktexempel på vår tids slit- och slängkultur.

Vägen tillbaka är att ta vara på lokala närings- och energikällor och att börja uppskatta skickliga hantver-

kares hållbara arbete. Northcott efterlyser en radikal demokrati, som främjar geografisk närhet och natur, där hushåll och småskaliga jordbruk åter skulle bli ställen för noggrann produktion och konsumtion.

Minna Näsman